

GUIA DE PREGUNTES DEL BALANÇ SOCIAL BÀSIC 2020

En aquest document fem un repàs, pregunta per pregunta, de tot el qüestionari de la **modalitat bàsica del Balanç Social**, alhora que expliquem, el significat de cada pregunta i la informació que es demana. Per això, és molt recomanable que abans d'omplir el qüestionari a l'**aplicatiu ensenyaelcor** feu una ullada a tota la relació de preguntes que trobareu. Això us facilitarà el procés de recollida de dades i repartir tasques entre les diferents membres de l'organització que tinguin les informacions.

L'estructura d'aquesta guia té els mateixos blocs que el Balanç Social bàsic però n'hem afegit un d'introducció amb consells i informació que creiem que pot ser d'utilitat llegir abans de començar a respondre el balanç.

CONTINGUT DE LA GUIA

0.	Informació pràctica abans de respondre el Balanç Social.....	2
1.	DADES GENERALS.....	3
2.	ECONOMIA I POLÍTICA DE LUCRE.....	4
3.	EQUITAT I DEMOCRÀCIA.....	7
4.	SOSTENIBILITAT AMBIENTAL.....	11
5.	COMPROMÍS SOCIAL I COOPERACIÓ.....	13
6.	QUALITAT DEL TREBALL.....	15

0. Informació pràctica abans de respondre el Balanç Social

- No totes les preguntes d'aquesta guia apareixen automàticament en començar a respondre el qüestionari.
  - Unes quantes preguntes només apareixen en funció de les respostes que l'entitat va introduint. Per exemple, les de l'apartat de *Qualitat del treball* només apareixen si l'entitat omple les preguntes de persones treballadores de *Dades Generals*.
  - Altres preguntes depenen de la forma jurídica de l'entitat. Per exemple, el número de persones patrones només es pregunta si l'entitat és una Fundació.

Per tant, **es recomana respondre el qüestionari començant per l'apartat de Dades Generals.**

- No cal respondre el balanç en un únic moment. **El balanç es pot desar i seguir contestant en qualsevol altre moment.** Es pot saber quin és el progrés de respostes i quan queda per contestar al taulell d'inici.
- **Es recomana anar desant per no perdre cap dada.** Les sessions al navegador d'internet tenen una durada limitada i després d'un temps d'inactivitat es poden perdre les dades no desades.
- Es recomana utilitzar **l'opció de Validar ja que permet saber què falta per poder tancar el balanç.**
- **Un balanç només s'acaba i no es poden modificar les dades quan s'utilitza l'opció Tancar.** Aquesta només apareix quan totes les preguntes estan contestades i no hi ha cap incoherència en les dades (per saber-ho es pot utilitzar l'opció *Validar*).
- Totes les preguntes de la modalitat bàsica estan presents a la modalitat completa. Per tant, **responent el Balanç Social Bàsic ja teniu bona part el Balanç Social fet.** Us animem a fer un pas més i apostar per la modalitat completa!

Si teniu qualsevol dubte o comentari podeu contactar amb la Comissió de Balanç Social de la XES a info@bsxes.org

1. DADES GENERALS

En aquest bloc es demana informació quantitativa sobre la base social que compon l'organització. És important tenir en compte que una persona només es pot comptabilitzar en una de les categories. A l'hora de respondre és important tenir en compte dues coses. La primera, que una persona només es pot comptabilitzar en una de les categories. La segona, que els números que es demanen aquí són els que hi havia a final de l'exercici, a 31 de desembre.

Membres de l'organització

q0101 Nombre de persones sòcies (no s'inclouen les treballadores sòcies)

q0102 Membres de l'organització

q0103 Persones que participen representant les organitzacions sòcies/patrones

q0104 Nombre de persones patrones

q0105 Nombre de persones treballadores sòcies

q0106 Nombre de persones treballadores no sòcies

q0107 Nombre de persones voluntàries

q0110 Nombre de persones treballadores que no es troben en plantilla

Centres de treball

q0201 Nombre de centres de treball de l'organització

El fet de posar en aquest bloc que hi ha persones treballadores fa que s'activin automàticament una sèrie de preguntes en altres blocs destinades a avaluar aspectes organitzatius i de qualitat laboral.

En aquesta mateixa línia, si l'organització té com a mínim un centre de treball faran que s'activin les preguntes de sostenibilitat ambiental.

Detall de la informació a aportar:

Q0101 NOMBRE DE PERSONES SÒCIES (NO S'INCLOUEN LES TREBALLADORES SÒCIES): Indicar el nombre de persones sòcies i/o col·laboradores de l'organització NO assalariades (p.e. sòcies de consum, de serveis, de les explotacions o professionals en el cas de cooperatives de treball, de consum, de serveis i de segon grau; persones associades en cas de les associacions; o persones sòcies col·laboradores segons la naturalesa de l'activitat de l'entitat).

Q0102 MEMBRES DE L'ORGANITZACIÓ (UNA PERSONA ES POT COMPTABILITZAR NOMÉS EN UN DELS CAMPS, MAI PER DUPLICAT): A respondre només per organitzacions de segon i tercer grau. Indicar el nombre d'empreses o entitats sòcies.

Q0103 PERSONES QUE PARTICIPEN REPRESENTANT LES ORGANITZACIONS SÒCIES/PATRONES: A respondre només per empreses i entitats de segon i tercer grau. Indicar el nombre de persones representants de les organitzacions sòcies que participen activament en espais

decisoris i executius. És important tenir aquesta xifra per saber el nombre de persones que participen activament en la organització i així poder calcular els indicadors que requereixen aquest nombre.

Q0104 NOMBRE DE PERSONES PATRONES: A respondre només si sou una fundació. Indicar el nombre de persones que conformen el patronat de la fundació.

Q0105 NOMBRE DE PERSONES TREBALLADORES SÒCIES: Indicar el nombre de persones treballadores que són així mateix sòcies de la organització.

Q0106 NOMBRE DE PERSONES TREBALLADORES NO SÒCIES: Indicar el nombre de persones assalariades no sòcies.

Q0107 NOMBRE DE PERSONES VOLUNTÀRIES: a respondre per totes aquelles entitats que per la naturalesa de la seva activitat compten amb persones voluntàries de forma regular. Indicar el nombre de persones que participen de manera voluntària a l'estructura de la organització.

Q0110 NOMBRE DE PERSONES TREBALLADORES QUE NO ES TROBEN EN PLANTILLA: Indiqueu el número de persones treballadores que NO tenen un contracte laboral vinculades al projecte, segregades per sexe. Per exemple, treballadores que presenten una factura o minutes cada mes o cada trimestre.

Q0201 NOMBRE DE CENTRES DE TREBALL DE L'ORGANITZACIÓ: Indicar la quantitat de centres de treball (oficines, taller, fàbrica, etc.) de l'organització. Les dades facilitades durant tot el qüestionari han de fer referència a la informació agregada de tots els centres de treball a no ser que s'indiqui el contrari al camp qualitatiu disponible en aquest mateix apartat.

2. ECONOMIA I POLÍTICA DE LUCRE

En aquest capítol es recullen dades econòmiques de la organització necessàries pel càlcul dels indicadors de Balanç Social. S'ha de puntualitzar, però, que si l'entitat no ha tingut excedents no veurà totes les preguntes de l'apartat de política de lucre.

Plantilla mitjana	
q1101	Nº total de llocs de treball expressats en jornades completes durant el darrer exercici
Informació econòmica	
q1102	Sumatori del salari brut anual de totes les persones treballadores disgregat per sexe
q1107	Sumatori de les retribucions no pagades per l'empresa/entitat per motiu de baixa o permís
q1201	Import total anual de despeses -en €-
q1202	Import total anual de les adquisicions de béns i serveis -en €-
q1206	Import total anual de despeses de personal -en €-
q1203	Import total anual d'ingressos -en €-
q1204	Import total anual de vendes de béns i serveis -en €-
q1205	Import total de les subvencions concedides a l'organització/projecte -en €-

q1207	Mitjana anual de recursos econòmics dipositats en entitats de finançament -en €-
q1208	Import total anual de recursos obtinguts d'entitats de finançament - en € -
Política de lucre	
q1404	Quantitat d'excedents econòmics obtinguts al tancament de l'exercici
q1405	Quantitat d'excedents econòmics repartits a les empreses o persones sòcies
q1406	Quantitat d'excedents econòmics dedicats a compensació de pèrdues
q1407	Quantitat d'excedents econòmics dedicats a reserves: Educació / formació interna
q1408	Quantitat d'excedents econòmics dedicats a reserves: Causes socials i solidàries
q1409	Quantitat d'excedents econòmics dedicats a reserves: Inversions financeres en entitats financeres de l'ES (Coop57, Fiare i / o Triodos)
q1410	Quantitat d'excedents econòmics dedicats a reserves: Reserves (obligatòries, voluntàries, etc.)
q1411	Quantitat d'excedents econòmics dedicats a reserves: Altres

Detall de la informació a aportar:

Q1101 N° TOTAL DE LLOCS DE TREBALL EXPRESSATS EN JORNADES COMPLETES DURANT EL DARRER EXERCICI: S'ha de reportar l'equivalent a jornades completes treballades per totes les persones que han tingut un contracte laboral amb l'entitat durant l'any i després es fa el sumatori. També es comptabilitzen les persones sòcies cooperativistes treballadores i les persones autònomes, encara no hi hagi contracte laboral per mig. No s'inclouen les persones actives en programes de treball i formació. Per entitats individuals, és a dir, autònoms/es amb dedicació exclusiva (independentment del número d'hores treballades) es comptabilitzen com una jornada completa treballada.

Exemple de càlcul: Si una persona ha treballat 12 mesos al 50% de la jornada, l'equivalent a jornades completes treballades seria: 1 persona * 12/12 (mesos treballats / 12 mesos l'any) * 50/100 (% de la jornada treballada/100) = 0,5 (un 50% d'una jornada completa tot l'any).

Q1102 SUMATORI DEL SALARI BRUT ANUAL DE TOTES LES PERSONES TREBALLADORES DISGREGAT PER SEXE: Sumar (desagregat per sexe) els salaris de totes les persones treballadores de l'organització al darrer exercici sense incloure indemnitzacions.

Aquesta informació hauria de ser fàcilment accessible per l'àrea o persona responsable de la comptabilitat i /o la fiscalitat de l'organització, a través dels documents comptables o fiscals de l'exercici corresponent.

Q1107 SUMATORI DE LES RETRIBUCIONS NO PAGADES PER L'EMPRESA/ENTITAT PER MOTIU DE BAIXA O PERMÍS: Sumar (desagregant per sexe) el total de retribucions que l'empresa o entitat s'ha estalviat per motiu de baixa laboral o permís. Aquestes retribucions són assumides per la Seguretat Social. Aquesta informació hauria de ser fàcilment accessible per l'àrea o la persona responsable de la comptabilitat i/o recursos humans, a través dels documents laborals (TC1, TC2, llistat de salaris, etc.).

Q1201 IMPORT TOTAL ANUAL DE DESPESES -EN €-: Indicar l'import en euros de despeses de l'organització en el darrer exercici econòmic. El total de despeses del darrer exercici econòmic

es pot trobar en el Compte de Resultats amb el codi 6 del Pla General Comptable, atès que és la suma de totes les partides dels comptes del grup 6 “Compres i Despeses” (per tant, inclou sous i salaris, lloguers, adquisició de béns i serveis, etc.). Aquesta informació hauria de ser fàcilment accessible per l'àrea o persona responsable de la comptabilitat i /o la fiscalitat de l'organització, a través dels documents comptables o fiscals de l'exercici corresponent.

Q1202 IMPORT TOTAL ANUAL DE LES ADQUISICIONS DE BÉNS I SERVEIS -EN €-: Indicar l'import en euros de l'adquisició de béns i serveis efectuada als diferents proveïdors de la organització. Entenem per adquisició de béns i serveis el conjunt de compres efectuades en concepte de compra de mercaderies (material d'oficina, aprovisionaments industrials, equips informàtics, etc.) i de contractació de serveis (subministraments, serveis de comunicació, serveis informàtics, etc.). Són essencialment les partides associades als comptes 60 i 62 del Pla General Comptable. Aquesta informació hauria de ser fàcilment accessible per l'àrea o persona responsable de la comptabilitat i /o la fiscalitat de l'organització, a través dels documents comptables o fiscals de l'exercici corresponent. Ha de ser una xifra inferior a l'apartat anterior de despeses anuals totals.

Q1206 IMPORT TOTAL ANUAL DE DESPESES DE PERSONAL -EN €-: El cost de personal anual s'obté a partir de l'import total anual del compte 64 del Pla General Comptable.

Q1203 IMPORT TOTAL ANUAL D'INGRESSOS -EN €-: Indicar l'import en euros del total d'ingressos de la organització en el darrer exercici econòmic. Els ingressos de l'organització poden provenir de vendes de béns o serveis, de subvencions, de donacions, de quotes de socis, etc. La suma de tots ells és el que s'ha d'indicar en aquesta casella. El total d'ingressos del darrer exercici econòmic es pot trobar en el Compte de Resultats amb el codi 7 del PGC, atès que és la suma de totes les partides dels comptes del grup 7 “Vendes i Ingressos”. Aquesta informació hauria de ser fàcilment accessible per l'àrea o persona responsable de la comptabilitat i /o la fiscalitat de l'organització, a través dels documents comptables o fiscals de l'exercici corresponent.

Q1204 IMPORT TOTAL ANUAL DE VENDES DE BÉNS I SERVEIS -EN €-: Fa referència als ingressos percebuts per les vendes o prestacions de serveis (al PGC equivalen essencialment a les partides associades al compte 70 del Pla General Comptable). També s'han d'incloure els ingressos generats per la prestació a les AAPP en els que hi ha factura.

Q1205 IMPORT TOTAL DE LES SUBVENCIONS CONCEDIDES A L'ORGANITZACIÓ/PROJECTE -EN €-: Fa referència a la suma d'aquells imports que apareixen al compte de pèrdues i guanys en els comptes 740. No s'inclouran aquells ingressos generats per la prestació de serveis de les AAPP en els que hi ha factura. Es comptabilitzaran totes les subvencions atorgades i imputades al període del exercici que s'està avaluant, independentment de si han estat cobrades o no durant el present exercici.

Q1207 MITJANA ANUAL DE RECURSOS ECONÒMICS DIPOSITATS EN ENTITATS DE FINANÇAMENT -EN €-: Indicar el volum anual mitjà d'euros dipositats als diferents comptes bancaris dels que l'organització és titular. Donat que els diners dipositats als comptes corrents varien durant l'any, s'haurà de fer un petit càlcul per obtenir la mitjana. Us proposem aquesta fórmula per a fer el càlcul: preneu el saldo de cada compte corrent en el darrer dia de cada trimestre, sumeu

els quatre saldos i dividiu la xifra entre els 4; així obtindreu la mitjana anual de diners dipositats en aquell compte corrent. Si l'entitat disposa de més d'un compte s'haurà de fer la mitjana dels valors mitjans de cada compte corrent. A nivell comptable, els saldos bancaris es comptabilitzen al compte 57 del Pla General Comptable. Aquesta informació hauria de ser fàcilment accessible per l'àrea o persona responsable de la comptabilitat i /o la fiscalitat de l'organització, a través dels documents comptables o fiscals de l'exercici corresponent.

Q1208 IMPORT TOTAL ANUAL DE RECURSOS OBTINGUTS D'ENTITATS DE FINANÇAMENT - EN € -: Indicar el volum total de diners que s'han obtingut en préstec de diferents entitats financeres durant el darrer exercici econòmic (en aquest cas no ens interessa obtenir cap valor mitjà). A nivell comptable, les operacions d'endeutament i obtenció de préstecs es comptabilitzen als comptes 17, 51 o 52 del Pla General Comptable. Aquesta informació hauria de ser fàcilment accessible per l'àrea o persona responsable de la comptabilitat i /o la fiscalitat de l'organització, a través dels documents comptables o fiscals de l'exercici corresponent.

Q1404 QUANTITAT D'EXCEDENTS ECONÒMICS OBTINGUTS AL TANCAMENT DE L'EXERCICI: Aquest cas és possible quan el resultat del tancament de l'exercici ha estat positiu. Algunes entitats, depenent dels seus estatuts i/o la forma jurídica, han de considerar si existeixen restriccions o indicacions específiques pel seu repartiment.

Q1405 - Q 1411 PREGUNTES QUE FAN REFERÈNCIA A LA DISTRIBUCIÓ DELS EXCEDENTS, SI N'HI HA. Fan referència a la forma de distribució dels beneficis en el sí de l'entitat. La suma de totes aquestes preguntes ha de ser igual a l'import de la pregunta q1404.

3. EQUITAT I DEMOCRÀCIA

Els indicadors d'equitat i democràcia volen mesurar, d'una banda, el grau de qualitat democràtica, tan directa com representativa, que l'organització permet a totes les persones membres, tant si són associades com contractades. D'altra banda, volen mesurar el grau de diversitat de les organitzacions i la igualtat d'oportunitats de què gaudeixen les persones hi treballen.

És necessari destacar que bona part de les preguntes d'aquest apartat apareixen al qüestionari en funció de si l'entitat ha posat al bloc de Dades Generals que hi ha persones treballadores.

Participació	
q2101	Nombre de persones que varen participar en l'elaboració del Pla de Gestió i pressupost anual
q2102	Nombre de persones que varen participar en l'aprovació del Pla de Gestió i pressupost anual
q2110	Nombre de persones treballadores que han participat en l'aprovació de el Pla de Gestió i pressupost anual (desagregades per sexe)
q2111	Nombre de persones sòcies de treball que han participat en l'aprovació de el Pla de Gestió i pressupost anual
Càrrecs de responsabilitat	
q3201	Nombre de persones que ocupen càrrecs de responsabilitat en l'estructura laboral de l'organització disgregat per sexe
q3202	Nombre de persones que ocupen càrrecs societaris/polítics en l'organització disgregat per sexe

Igualtat de sous	
q3301	Retribució més alta (en preu brut per hora treballada) – en € -
q3302	Retribució més baixa (en preu brut per hora treballada) – en € -
Transparència	
q2202	Són públics per a les persones treballadores els salaris i altres remuneracions?
q2203	Heu publicat al vostre web i/o xarxes socials les dades de balanç social de l'últim exercici?
q14401	Indicador de selecció múltiple sobre la informació pública disponible
Diversitat	
q3102	Nombre de persones treballadores que són extracomunitàries
q3103	Nombre de persones treballadores que són racialitzades
Llenguatge no sexista, pla d'igualtat i protocol contra l'assetjament sexual	
q3401	L'entitat utilitza un llenguatge no sexista i inclusiu?
q3402	L'entitat disposa d'un pla d'igualtat vigent i dels recursos per fer el corresponent seguiment i avaluació?
q3403	L'entitat disposa d'un protocol per a la prevenció i abordatge de l'assetjament sexual, per raó de sexe, d'identitat de gènere o de preferència sexual?

Detall de la informació a aportar:

Q2101 NOMBRE DE PERSONES QUE VAREN PARTICIPAR EN L'ELABORACIÓ DEL PLA DE GESTIÓ I PRESSUPOST ANUAL Indicar, en números sencers i disgregat per gènere, el nombre total de persones que varen participar en l'elaboració del pla de gestió i pressupost anual de l'exercici anterior. Per obtenir aquesta informació es pot recórrer a la revisió d'actes de reunions així com també a la llista de contactes a qui s'ha enviat per correu electrònic els documents provisionals durant l'elaboració dels plans de gestió i pressupostos anuals.

Q2102 NOMBRE DE PERSONES QUE VAREN PARTICIPAR EN L'APROVACIÓ DEL PLA DE GESTIÓ I PRESSUPOST ANUAL Indicar, en números sencers i disgregat per gènere, el nombre total de persones que varen participar en l'aprovació del pla de gestió i pressupost anual de l'exercici anterior. Per obtenir aquesta informació es pot recórrer a la revisió de l'acta de la reunió o reunions en les que s'han aprovat dels plans de gestió i pressupostos anuals.

Q2110 NOMBRE DE PERSONES TREBALLADORES QUE VAREN PARTICIPAR EN L'APROVACIÓ DE EL PLA DE GESTIÓ I PRESSUPOST ANUAL (DESAGREGADES PER SEXE) Indicar, en números sencers i disgregat per gènere, el nombre total de persones treballadores que varen participar en l'aprovació del pla de gestió i pressupost anual de l'exercici anterior. Per obtenir aquesta informació es pot recórrer a la revisió de l'acta de la reunió o reunions en les que s'han aprovat dels plans de gestió i pressupostos anuals.

Q2111 NOMBRE DE PERSONES SÒCIES DE TREBALL QUE VAREN PARTICIPAR EN L'APROVACIÓ DE EL PLA DE GESTIÓ I PRESSUPOST ANUAL Indicar, en nombres enters i disgregat per gènere, el nombre total de persones sòcies de treball de la cooperativa que han participat a l'aprovació del pla de gestió i pressupost anual de l'exercici anterior. Per obtenir aquesta informació es pot recórrer a la revisió de l'acta de la reunió o reunions en les quals s'han aprovat els plans de gestió i pressupostos anuals.

Q2202 SÓN PÚBLICS PER A LES PERSONES TREBALLADORES ELS SALARIS I ALTRES REMUNERACIONS?

Indicar si, a nivell intern, els salaris i altres remuneracions són o no públics. Per saber si són públics ha d'existir un sistema de comunicació amb totes les persones membres de la organització, puntual o regular, on qualsevol persona membre pugui obtenir aquesta informació (intranet, secció per a socis del web, correu electrònic intern, etc.). En cas de que es respongui afirmativament aquesta pregunta s'ha de poder acreditar la validesa de l'afirmació amb algun dels instruments de la llista anterior.

Q2203 HEU PUBLICAT A LA VOSTRA WEB LES DADES DE BALANÇ SOCIAL DE L'ÚLTIM EXERCICI? Aquesta pregunta fa referència a si s'han fet públics els resultats de balanç o auditoria social per part de l'entitat, específicament si s'han penjat a la pàgina web de l'organització.

Q14401 INDICADOR DE SELECCIÓ MÚLTIPLE SOBRE LA INFORMACIÓ PÚBLICA DISPONIBLE Seleccioneu una o més opcions de la llista proposada en relació a la informació que feu pública mitjançant canals electrònics.

Q3102 NOMBRE DE PERSONES TREBALLADORES QUE SÓN EXTRACOMUNITÀRIES Persones extracomunitàries són aquelles que no tenen la nacionalitat de cap país de la Unió Europea.

Q3103 NOMBRE DE PERSONES TREBALLADORES QUE SÓN RACIALITZADES Quan parlem de persones "racialitzades" ens referim als qui per les seves característiques culturals, físiques, etc., són classificades en un grup considerat inferior i minoritzat, i per aquest fet són discriminats (col·loquialment parlant, no "blanques").

Q3201 NOMBRE DE PERSONES QUE OCUPEN CÀRRECS DE RESPONSABILITAT EN L'ESTRUCTURA LABORAL DE L'ORGANITZACIÓ DISGREGAT PER SEXE Indicar, en números sencers i disgregat per gènere, el nombre de persones que ocupen càrrecs de responsabilitat en l'estructura laboral de l'organització entesos com a càrrecs de direcció i comandaments intermitjos, independentment de si ocupen o no algun càrrec polític/societari. Per a obtenir aquesta dada es pot recórrer als documents que plasmen l'organigrama intern, especialment actes de les reunions en les que es reculli l'última estructura laboral interna aprovada.

Q3202 NOMBRE DE PERSONES QUE OCUPEN CÀRRECS SOCIETARIS/POLÍTIQS EN L'ORGANITZACIÓ Indicar, en números sencers i disgregat per gènere, el nombre de persones que ocupen càrrecs societaris/polítics en l'organització. En funció de la vostra forma jurídica haureu d'indicar el nombre de persones integrants de la junta directiva (associacions i federacions), consell rector (cooperatives), patronat (fundacions) o consell de direcció (empreses socials). Per obtenir aquesta informació podeu consultar les actes de reunions o assemblees generals en les que s'han acordat els canvis o renovacions de càrrecs en els òrgans de govern de la organització, així com els estatuts de la organització.

Q3301 RETRIBUCIÓ MÉS ALTA (EN PREU BRUT PER HORA TREBALLADA) - EN € - Indicar la retribució més alta en l'organització; per fer-ho s'ha de tenir en compte el preu brut de l'hora treballada, ja que si s'indiqués en forma de salaris bruts mensuals o anuals les diferències de retribucions podrien ser degudes a diferències en els horaris laborals. A l'hora de mesurar el salari més alt, a més del salari brut s'ha de contemplar també les remuneracions per assistir a reunions o d'altres activitats a les que es té accés pel fet d'ocupar un càrrec determinat dins

l'organització. Serien remuneracions de representació de l'organització pagades per altres organitzacions. Per incorporar aquestes retribucions al càlcul de preu brut per hora treballada recomanem sumar les percepcions en concepte de representació de l'organització al salari brut anual i dividir aquesta suma entre les hores anuals indicades en el contracte laboral o el conveni (segons sigui el cas). Recomanem consultar tant les nòmines com el compte 64 de sous i salaris segons el Pla General Comptable.

Q3302 RETRIBUCIÓ MÉS BAIXA (EN PREU BRUT PER HORA TREBALLADA) - EN € - Indicar la retribució més baixa en l'organització; per fer-ho s'ha de tenir en compte el preu brut de l'hora treballada, ja que si s'indiqués en forma de salaris bruts mensuals o anuals les diferències de retribucions podrien ser degudes a diferències en els horaris laborals. Per a fer el càlcul recomanem dividir el salari brut anual per les hores anuals indicades en el contracte laboral o el conveni (segons sigui el cas). S'exclouen d'aquest indicador les remuneracions percebudes per les persones becaries o en pràctiques. Recomanem consultar tant les nòmines com el compte 64 de sous i salaris segons el Pla General Comptable.

Q3401 L'ENTITAT UTILITZA UN LLENGUATGE NO SEXISTA I INCLUSIU? L'ús del llenguatge no sexista fa referència a l'adopció conscient d'estratègies per a un ús igualitari del llenguatge que inclogui a dones i homes en termes d'igualtat. Està encaminada a evitar, en la mesura del possible, la utilització de termes que es refereixen explícita o implícitament a un únic sexe -exceptuant si es tracta de mesures positives en favor de la dona-. Per exemple, en comptes d'escriure els nostres documents amb genèrics com "treballadors", ho fem amb "persones treballadores" i/o "plantilla" i/o "personal" i/o "treballadors i treballadores". Per a més informació podeu consultar els següents manuals: "Cuida tu lenguaje, lo dice todo", "Manual de Estilo para una Comunicación Incluyente", "Guía de lenguaje no sexista de la UNED".

Q3402 L'ENTITAT DISPOSA D'UN PLA D'IGUALTAT VIGENT I DELS RECURSOS PER FER EL CORRESPONENT SEGUIMENT I AVALUACIÓ? Indicar si o no en funció de si hi ha un pla d'igualtat formalitzat i vigent. A més, l'entitat ha d'incorporar els recursos necessaris per a realitzar el seu seguiment i avaluació. Els plans d'igualtat de les empreses i organitzacions són un conjunt ordenat de mesures, adoptades després de fer una diagnosi de situació, per assolir la igualtat de tracte i d'oportunitats i per eliminar la discriminació per raó de gènere. Els plans d'igualtat fixen els objectius que es volen assolir, les estratègies que s'han d'adoptar i les accions concretes per aconseguir-los, així com sistemes eficaços de seguiment i avaluació dels objectius proposats.

Q3403 L'ENTITAT DISPOSA D'UN PROTOCOL PER A LA PREVENCIÓ I ABORDATGE DE L'ASSETJAMENT SEXUAL, PER RAÓ DE SEXE, D'IDENTITAT DE GÈNERE O DE PREFERÈNCIA SEXUAL? Indicar si o no en funció de si existeix un protocol per a la prevenció i abordatge de l'assetjament sexual, per raó de sexe, d'identitat de gènere o de preferència sexual. El protocol ha d'establir mesures preventives per tal d'evitar qualsevol situació d'assetjament, accions de sensibilització i de formació i elements que facilitin la identificació de pràctiques precursors o constitutives d'assetjament, per tal de poder abordar-les de forma immediata i efectiva. A la vegada, ha d'establir un procediment estandarditzat per donar curs a denúncies d'assetjament que garanteixi una resolució que situï en el centre la reparació de la persona o persones que han patit assetjament i la responsabilitat col·lectiva en l'erradicació d'aquestes conductes.

4. SOSTENIBILITAT AMBIENTAL

Els indicadors ambientals volen mesurar algunes variables ambientals bàsiques per tal de tenir una imatge de l'impacte ambiental de l'organització. En la modalitat bàsica del Balanç Social les preguntes són de resposta binària. En canvi, en la modalitat completa hi ha més espai per preguntar consums i mesures aplicades.

Política ambiental	
q4101	Disposeu d'una política, pla d'acció o sistema de gestió ambiental?
q4102	Porteu un control intern de les emissions de CO2?
Consum d'energia i aigua (en oficines)	
q4201	Disposeu de pràctiques i procediments per l'estalvi i l'eficiència energètica?
q4206	Disposeu de pràctiques i procediments per l'estalvi i l'eficiència en el consum d'aigua?
q4208	Contracteu tot el servei elèctric amb empreses proveïdores que generen el 100% de la seva energia elèctrica a fonts renovables certificades amb garantia d'origen?
Consum de paper (en oficines)	
q4301	Utilitzeu paper reciclat i/o certificació d'explotació forestal sostenible de manera regular i majoritària?
Prevenició i recollida de residus	
q4401	Disposeu de pràctiques formals de prevenició de residus?
Altres consums (productes amb garantia d'origen sostenible)	
q4503	A l'hora d'adquirir un producte, es contempen criteris de consum responsable?
q4504	A l'hora d'organitzar esdeveniments, teniu en compte criteris ambientals en la seva organització?
Mobilitat	
q4601	Incorporeu, ofereu o faciliteu alguna alternativa/ajuda en allò relacionat amb el transport?

Detall de la informació a aportar:

Q4101 DISPOSEU D'UNA POLÍTICA, PLA D'ACCIÓ O SISTEMA DE GESTIÓ AMBIENTAL? Indicar sí o no en funció de si es té una política, pla d'acció o sistema de gestió ambiental formalitzat. Les polítiques, plans d'acció o sistemes de gestió ambiental tenen per objectiu establir mesures per reduir l'impacte ambiental de l'organització. Aquests plans poden estar formalitzats a través d'eines de gestió estandarditzades i auditades (ISO 14000, EMAS) o mitjançant un sistema de gestió i millora ambiental propi de l'organització. En qualsevol dels dos casos, la política, pla d'acció o sistema de gestió hauria de tenir una publicació que en reflecteixi els objectius i accions plantejades.

Q4102 PORTEU UN CONTROL INTERN DE LES EMISSIONS DE CO2? Fa referència a si l'organització porta un registre de les emissions de gasos d'efecte hivernacle causat per la seva activitat regular, i que puguin venir de diferents fonts de despesa energètica: electricitat, gas natural, propà, gasoil i/o kilometratge realitzat.

Q4201 DISPOSEU DE PRÀCTIQUES I PROCEDIMENTS PER L'ESTALVI I L'EFICIÈNCIA ENERGÈTICA? Indicar sí o no en funció de si l'organització du a terme accions que afavoreixin l'estalvi i l'eficiència energètica. Idealment aquestes mesures haurien d'estar recollides en el pla d'acció ambiental, tot i que les accions es poden desenvolupar sense necessitat de tenir un pla d'acció. Seria desitjable tenir un suport formal de les mesures implantades en forma de fulls de registre on s'especifiquin les inversions fetes i els estalvis generats.

Q4206 DISPOSEU DE PRÀCTIQUES I PROCEDIMENTS PER L'ESTALVI I L'EFICIÈNCIA EN EL CONSUM D'AIGUA? Indicar sí o no en funció de si l'organització du a terme accions que afavoreixin l'estalvi i l'eficiència en l'ús de l'aigua. Idealment aquestes mesures haurien d'estar recollides en el pla d'acció ambiental, tot i que les accions es poden desenvolupar sense necessitat de tenir un pla d'acció.

Q4208 CONTRACTEU TOT EL SERVEI ELÈCTRIC AMB EMPRESES PROVEÏDORES QUE GENEREN EL 100% DE LA SEVA ENERGIA ELÈCTRICA A FONTS RENOVABLES CERTIFICADES AMB GARANTIA D'ORIGEN? Les garanties d'origen són un instrument que acredita que una quantitat d'electricitat ha estat produïda per fonts renovables o de cogeneració d'alta eficiència en qualsevol punt de l'Estat. El sistema de GdO i Etiquetat de la Electricitat va ser implementat per la Comisión Nacional de la Energía (CNMC) el desembre de 2007 amb l'objectiu d'informar el consumidor al detall sobre l'origen de l'energia rebuda i l'impacte ambiental associat. Anualment es revisen les empreses proveïdores amb les aportacions a la xarxa amb GdO. Es pot consultar en aquest enllaç: https://gdo.cnmc.es/CNE/resumenGdo.do?informe=garantias_etiquetado_electricidad. Contractar part del servei és aplicable només a aquelles organitzacions amb dos o més centres de treball.

Q4301 UTILITZEU PAPER RECICLAT I/O CERTIFICACIÓ D'EXPLOTACIÓ FORESTAL SOSTENIBLE DE MANERA REGULAR I MAJORITÀRIA? Indicar sí o no en funció de si l'organització fa servir paper reciclat o amb certificació d'explotació forestal sostenible de manera generalitzada a les seves oficines. Per a obtenir aquesta informació es poden consultar les factures de l'empresa proveïdora de paper així com l'envàs dels paquets de cinc cents folis. En el cas del paper blanc (no reciclat), la única certificació forestal que s'accepta és la FSC (Forest Stewardship Concil; www.es.fsc.org), no s'accepta la certificació PEFC (Asociación española por la Sostenibilidad Forestal) perquè està sotmesa a controvèrsies importants.

Q4401 DISPOSEU DE PRÀCTIQUES FORMALS DE PREVENCIÓ DE RESIDUS? Indicar sí o no en funció de si l'organització du a terme accions que per a prevenir la generació de residus. Idealment aquestes mesures haurien d'estar recollides en el pla d'acció ambiental, tot i que les accions es poden desenvolupar sense necessitat de tenir un pla d'acció.

Q4503 A L'HORA D'ADQUIRIR UN PRODUCTE, ES CONTEMPLIEN CRITERIS DE CONSUM RESPONSABLE? Fa referència a l'adquisició de tot tipus de productes (alimentació, material d'oficina, mobiliari...) i serveis, sempre i quan hi hagi oferta al mercat, amb criteris de producció o manufactura ecològica, producció local, Comerç Just, segona mà... En aquest enllaç trobareu un resum de criteris: <http://opcions.org/consum/3-claus-del-consum-conscient/>

Q4504 A L'HORA D'ORGANITZAR ESDEVENIMENTS, TENIU EN COMPTE CRITERIS AMBIENTALS EN LA SEVA ORGANITZACIÓ? L'ambientalització d'un esdeveniment consisteix a incorporar criteris ambientals en aquest acte, de manera que l'impacte ambiental sigui minimitzat. Aquests criteris poden tenir incidència sobre diferents camps: ubicació de l'esdeveniment i inscripció i gestió de la mobilitat dels participants; càtering; material lliurat als participants; allotjament; difusió de l'esdeveniment. I algunes de les pràctiques serien aquestes: utilització de gots i vaixel·la compostable o reutilitzable, aliments ecològics i/o de proximitat, evitar el malbaratament de materials i aliments, reciclatge de recursos sobrants, accessibilitat en transport pública, etc.

Q4601 INCORPOREU, OFERIU O FACILITEU ALGUNA ALTERNATIVA/AJUDA EN ALLÒ RELACIONAT AMB EL TRANSPORT? S'inclouen tot tipus de mesures- que estiguin documentades- com: cotxe compartit, transport col·lectiu, bicicletes per treballadores/s, aparcament per bicicletes, finançament total o parcial dels títols de transport, retribució econòmica o en espècie a treballadores/s que realitzen el trajecte a la feina caminant, suport econòmic per compartir cotxe, campanyes de sensibilització...

5. COMPROMÍS SOCIAL I COOPERACIÓ

Els indicadors de compromís social volen mesurar la sensibilitat que l'organització demostra pel seu entorn en matèria de participació, implicació i apoderament social del territori.

Participació en xarxes i moviments socials

q50b Nombre les xarxes i iniciatives de transformació social estables en les que participa l'entitat de manera efectiva (indicar el nom complet de la xarxa, no l'acrònim)

Aportacions econòmiques solidàries

q5202 Sou sòcies o opereu amb entitats de finances ètiques i solidàries?

q5203 Import total anual de recursos obtinguts d'entitats de finançament ètic en el darrer exercici - en € -

q5204 Mitjana anual de recursos econòmics dipositats en entitats de finançament ètic - en € -

q5207 Mitjana anual de recursos econòmics dipositats en cooperatives de crèdit no incloses en la categoria d'entitats de finances ètiques -en € -

Mercat social i intercooperació

q5302 Import total anual de les adquisicions de béns i serveis a proveïdors del mercat social de la XES

q5305 L'organització coopera amb altres que ofereixen els mateixos productes i serveis

q5306 Import total de les adquisicions de béns i serveis realitzades a entitats no lucratives (que NO pertanyen al Mercat Social ni a la XES)

Aportació al procomú

q5501 Arran de la vostra activitat, ¿genereu algun tipus de bé, servei o material que poseu a lliure disposició del comú i/o genereu béns creatius o coneixement sota llicències lliures com Creative Commons?

q5502 Indiqueu quin és el vostre compromís amb el programari lliure

Detall de la informació a aportar:

Q50B NOMBRA LES XARXES I INICIATIVES DE TRANSFORMACIÓ SOCIAL ESTABLES EN LES QUE PARTICIPA L'ENTITAT DE MANERA EFECTIVA (INDICAR EL NOM COMPLET DE LA XARXA, NO L'ACRÒNIM) Nomenar les entitats, xarxes, federacions o iniciatives de transformació social en què s'ha participat activament durant l'any. Es considera participació activa a partir d'una dedicació de 30 hores en un any i/o el pagament d'una quota. Aquesta participació ha de constar en actes de reunions o en el pla anual de l'entitat.

Q5202 SOU SOCIS/ES O OPEREU AMB ENTITATS DE FINANCES ÈTIQUES I SOLIDÀRIES? Indicar sí o no en funció de si l'organització és sòcia o opera amb alguna entitat de finances ètiques. Es consideren entitat de finançament ètic alguna de les següents: COOP57, FIARE, OIKOCREDIT i TRIODOS BANK. En cas d'operar amb alguna altra entitat de finançament ètic nombrar-la a l'espai de text que trobareu al començament de la pàgina.

Q5203 IMPORT TOTAL ANUAL DE RECURSOS OBTINGUTS D'ENTITATS DE FINANÇAMENT ÈTIC EN EL DARRER EXERCICI - EN € - Indicar, en cas de que s'escaigui, l'import total dels préstecs o avançament de recursos financers obtinguts d'entitats de finances ètiques durant el darrer exercici. A nivell comptable, les operacions d'endeutament i obtenció de préstecs es comptabilitzen als comptes 17, 51 o 52 del Pla General Comptable. Aquesta informació hauria de ser fàcilment accessible per l'àrea o persona responsable de la comptabilitat i /o la fiscalitat de l'organització, a través dels documents comptables o fiscals de l'exercici corresponent. Es considera entitat de finançament ètic alguna de les següents: COOP57, FIARE, OIKOCREDIT i TRIODOS BANK. En cas d'operar amb alguna altra entitat de finançament ètic nombrar-la en l'espai de text del final de la pàgina.

Q5204 MITJANA ANUAL DE RECURSOS ECONÒMICS DIPOSITATS EN ENTITATS DE FINANÇAMENT ÈTIC -EN €- Indicar el volum mitjà d'euros dipositats als comptes bancaris associats a entitats de finances ètiques dels que la organització és titular. Es considera entitat de finançament ètic alguna de les següents: COOP57, FIARE, OIKOCREDIT i TRIODOS BANK. En cas d'operar amb alguna altra entitat de finançament ètic nombrar-la en l'espai de text del final de la pàgina. Donat que els diners dipositats als comptes corrents varien durant l'any, s'haurà de fer un petit càlcul per obtenir la mitjana. Us proposem que per fer aquest càlcul seguiu aquesta fórmula: preneu el saldo de cada compte corrent en el darrer dia de cada trimestre, sumeu els quatre saldos i dividiu la xifra entre els 4; així obtindreu la mitjana anual de diners dipositats en aquell compte corrent. Si l'entitat disposa de més d'un compte associat a finances ètiques s'haurà de fer la mitjana dels valors mitjans de cada compte corrent. A nivell comptable, els saldos bancaris es comptabilitzen al compte 57 del Pla General Comptable. Aquesta informació hauria de ser fàcilment accessible per l'àrea o persona responsable de la comptabilitat i /o la fiscalitat de l'organització, a través dels documents comptables o fiscals de l'exercici corresponent.

Q5207 MITJANA ANUAL DE RECURSOS ECONÒMICS DIPOSITATS EN COOPERATIVES DE CRÈDIT NO INCLOSES EN LA CATEGORIA D'ENTITATS DE FINANCES ÈTIQUES - EN € - Indicar el volum anual mitjà d'euros dipositats en els comptes bancaris associats a cooperatives de crèdit (no incloses en la categoria d'entitats de finances ètiques) i de titularitat de l'organització. Atès que els diners dipositats en els comptes corrents varia durant l'any, s'haurà de fer un petit càlcul per obtenir la mitjana. Us proposem aquesta fórmula per al càlcul: agafeu el saldo de cada compte corrent durant l'últim dia de cada trimestre, sumeu els quatre saldos i dividiu la xifra entre els 4; així

obtindreu la mitjana anual de diners dipositats en aquell compte corrent. Si l'entitat disposa de més d'un compte s'haurà de fer la suma dels valors mitjans de cada compte corrent. A nivell comptable, els saldos bancaris es comptabilitzen en el compte 57 de el Pla General Comptable. Aquesta informació hauria de ser fàcilment accessible per l'àrea o la persona responsable de la comptabilitat i / o fiscalitat de l'organització, a través dels documents comptables o fiscals de l'exercici corresponent.

Q5302 IMPORT TOTAL ANUAL DE LES ADQUISICIONS DE BÉNS I SERVEIS A ENTITATS DEL MERCAT SOCIAL DE LA XES Les entitats que formen part del mercat social de la XES poden trobar-se al catàleg de mercat social (<http://mercatsocial.xes.cat/ca/cataleg-dorganitzacions/>), al directori d'organitzacions sòcies de la XES (<http://xes.cat/socies/>) i al mapa de l'economia solidària Pam a Pam (<http://pamapam.org>).

Q5305 L'ORGANITZACIÓ COOPERA AMB ALTRES QUE PROPORCIONEN ELS MATEIXOS PRODUCTES O SERVEIS Les entitats amb les quals es coopera no necessàriament han de pertànyer a l'economia social i solidària ni estar ubicades al mateix territori. Amb aquest indicador es vol conèixer el grau de cooperació que es dona entre les organitzacions del mateix sector, reduint així la competència entre les mateixes. Aquestes col·laboracions han d'estar documentades en actes de reunions de treball, projectes conjunts, contractes de lloguer o compra, etc.

Q5306 IMPORT TOTAL DE LES COMPRES DE BENS I SERVEIS REALITZADES A ENTITATS NO LUCRATIVES (QUE NO PERTANYEN AL MERCAT SOCIAL NI A LA XES) Fa referència a entitats no lucratives: entitats que no reparteixen els excedents de l'exercici, bé perquè la seva forma jurídica no els hi permet (associació, fundació, empresa d'inserció, cooperativa d'iniciativa social...) o bé perquè als seus estatuts així s'indica explícitament. Fa referència a l'adquisició de béns i serveis de tot tipus. No s'inclouen en aquest apartat les compres realitzades a empreses del propi grup empresarial ni a l'administració pública.

Q5501 ARRAN DE LA VOSTRA ACTIVITAT, ¿GENEREU ALGUN TIPUS DE BÉ, SERVEI O MATERIAL QUE POSEU A LLIURE DISPOSICIÓ DEL COMÚ I/O GENEREU BÉNS CREATIUS O CONEIXEMENT SOTA LICÈNCIES LLIURES COM CREATIVE COMMONS? En preguntar per la lliure disposició de béns, serveis o materials generats, no es refereix al fet que necessàriament aquest han d'estar registrats sota llicències lliures, sinó que es posen a disposició o poden ser utilitzats per terceres persones lliurement. Per saber més: https://ca.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons

Q5502 INDIQUEU QUIN ÉS EL VOSTRE COMPROMÍS AMB EL PROGRAMARI LLIURE Al següent enllaç podeu trobar les eines de software lliure més habituals: <https://tec.lleialtat.cat/formacio/eines-lliures-per-la-privacitat-i-la-llibertat>

6. QUALITAT DEL TREBALL

Els indicadors de qualitat laboral volen mesurar la capacitat de l'organització de proporcionar el benestar i el desenvolupament de les persones treballadores des de la sostenibilitat del projecte.

Salut laboral

q6202 Preneu mesures actives preventives de la salut en el vostre centre de treball?

Regulació de prestacions de treball	
q6601	L'organització disposa d'un reglament o protocol intern que contempli mesures de millora de les condicions laborals establertes en el conveni d'aplicació?
Formació i desenvolupament personal	
q6701	Quina d'aquestes mesures s'apliquen per fomentar la formació de les persones treballadores
Cures i compensacions	
q6801	Contempleu mesures que millorin els permisos establerts per la llei en temes de conciliació de la vida familiar i laboral?
q6802	Genereu espais d'atenció emocional i cura a les persones treballadores en relació a la seva situació a l'entorn laboral?

Detall de la informació a aportar:

Q6202 PRENEU MESURES ACTIVES PREVENTIVES A NIVELL DE LA SALUT EN EL VOSTRE CENTRE DE TREBALL? Indicar sí o no en funció de si l'organització porta a terme pràctiques preventives a nivell de salut. Per exemple, capacitant a les persones per evitar els problemes de salut mitjançant el mateix control de les situacions de risc laboral, o bé, evitant les possibles conseqüències, mitjançant la informació i la formació sobre els riscos al lloc de treball.

Q6601 L'ORGANITZACIÓ DISPOSA D'UN REGLAMENT O PROTOCOL INTERN QUE CONTEMPLI MESURES DE MILLORA DE LES CONDICIONS LABORALS ESTABLERTES EN EL CONVENI D'APLICACIÓ? Indicar sí o no en funció de si l'organització té un reglament de règim intern a on consten per escrit els procediments i protocols a seguir pel que fa a relacions laborals de l'organització. Aquestes relacions poden estar regulades per conveni o ser específiques de l'organització, però per contestar afirmativament ha d'haver-hi millores respecte al conveni de referència en algun dels drets regulats (baixes laborals, permisos, excedències, vacances, hores extres, etc..)

Q6701 QUINA D'AQUESTES MESURES S'APLIQUEN PER FOMENTAR LA FORMACIÓ DE LES PERSONES TREBALLADORES Fa referència a les polítiques específiques que té l'empresa per millorar la capacitat professional de les persones treballadores en àrees i/o competències pròpies de l'entitat. És a dir, queden excloses formacions que pertanyen a àmbits personals de les persones treballadores.

Q6801 CONTEMPLEU MESURES QUE MILLORIN ELS PERMISSOS ESTABLERTS PER LA LLEI EN TEMES DE CONCILIACIÓ DE LA VIDA FAMILIAR I LABORAL? Indicar sí o no en funció de si la organització té un reglament de règim intern on consten per escrit els procediments i protocols a seguir quant a conciliació de la vida familiar i laboral (per exemple, ampliar períodes de permís remunerat de maternitat i paternitat i/o lactància). Per contestar afirmativament hi ha d'haver millores respecte la llei 39/1999 del 5 de novembre (BOE nº 266 del 6 de novembre de 1999), la reforma laboral aprovada pel Reial Decret-Llei 3/2012 del 10 de febrer que suposa canvis en l'Estatut dels Treballadors, així com també la Llei 3/2007 del 22 de març per la igualtat entre homes i dones.

Q6802 GENEUREU ESPAIS D'ATENCIÓ EMOCIONAL I CURA A LES PERSONES TREBALLADORES EN RELACIÓ A LA SEVA SITUACIÓ A L'ENTORN LABORAL? Indicar sí o no en funció de si les persones treballadores de l'organització disposen d'un espai formal i regular per compartir la seva vivència i situació personal en l'entorn de treball. Aquests espais poden tenir diferents formes: rondes

d'expressió emocional a l'inici o final de les reunions, una comissió o persones a càrrec de l'atenció a la cura emocional de l'organització, etc. L'existència d'aquests mecanismes de cura i expressió emocional ha de reflectir-se a les actes de reunions, organigrama o reglament intern en funció de la forma que prengui.